

Hardt arbeide, men mye moro på Fossum i 30-årene

70-åringen Solveig Melleby forteller til Indre Smaalenenes Avis fra minneboka 27. juli 1983.

Ingen som har besøkt det hypermoderne i Eidsberg de siste årene kan tenke seg hvilken tungvint og krevende arbeidsplass dette var for 40–50 år siden. En uendelighet av trehvite gulv som skulle skrubbes og vaskes, vedovner som skulle fyres opp, klesvask et par ganger i uken med stamp og vaskebrett, brødbaking og matlaging sent og tidlig var bare noe av det som utgjorde innejentas lange arbeidsdag. I tillegg måtte hun melke 8–9 kuer tre ganger om dagen og ta sin lange tørn i høyonna og andre onner.

Solveig Melleby i Trømborg, som fyller 70 år i dag 27. juli, har vært med på alt dette. Hun kom til Fossum 15. mars 1935 som en Hedemarksjente med tæl i, og det fikk hun bruk for. I mange år var hun først innejente og senere kokke på pleiehjemmet, men hun minnes fremdeles slitet med glede. Hun likte seg godt på Fossum, og hun kan ikke en gang huske at hun var sliten etter mange av de lange arbeidsdagene. Vi lar henne selv fortelle fra sin minnebok om de mange årene på Eidsberg pleiehjem.

Jeg kom til Eidsberg pleiehjem 15. mars 1935 fra min hjembygd Løten på Hedmark, og var da 21 år gammel. Plassen var avertert ledig i Nationen, og lønnen på 35 kroner i måneden var

fristende. Hjemme i Løten var lønnen sjelden høyere enn 15–20 kroner måneden på den tiden. Jeg tenkte nøye over saken og tok også kontakt med noen bekjentskaper jeg hadde, Reidar Syversen, som var gårdsgutt på hjemmet og hans søster, som tjente på nabogården hos Hans Kolshus vestre. De anbefalte meg å ta plassen, som besto i å være kjøkkenhjelp og ta seg av alt forefallende arbeide inne og ute.

Dermed ble det til at jeg reiste ut i verden for første gang. Jeg steg av toget ved Eidsberg stasjon, hvor bestyrer August Høie skulle møte meg. Der fikk jeg øye på en mann som fløy frem og tilbake med en stor hatt på hodet. Det var ganske riktig bestyrer Høie, som ønsket meg velkommen til Østfold. «Du har vel med deg en kiste», sa han. Han mente altså en slik trekoffert som var vanlig på den tiden, og det hadde jeg. Så bar det avsted med hest og kjerre fra Eidsberg stasjon. Det var tykk skog på begge sider av veien den gangen, og jeg synes veien var lang. Men omsider kom vi frem til Eidsberg pleiehjem, eller Fossum, som det også ble kalt. Der var det liv på gården, betjeningen og noen av pasientene holdt på med å kappe ved. Jeg ble møtt av bestyrerinne Petrine Høie på trappen, iført striforkle og briller. Hun holdt på med slakt, fortalte hun. Jeg syntes hun så riktig morsk ut, og tenke ved meg selv at her blir jeg nok ikke gammel. Jeg kom da inn og beså meg litt, men kan ikke si at

Solveig Melleby på gårdsplassen på Fossum.

Jeg likte meg noe særlig. På kjøkkenet sto et langbord med en lang krakk på den ene siden og trehvite stoler på den andre siden av bordet. En stor bryggepanne sto midt på gulvet, og en stor edekomfyr ved muren inntil veggen. I spisesalen var det også flere langbord og trehvite stoler.

Etter hvert som dagene gikk ble jeg da kjent, og det var nok å henge fingrene i. Jeg sto opp kl. 5.30 om morgenen. Først var det å fyre opp i svartovnene i salen og på kjøkkenet. Så skulle den store blankpussede kobberkaffekjelen på. Noen elektrisk edekomfyr fantes så visst ikke. Deretter var det å gå i fjøset og melke for. Sveiser, kokke og pike hadde 8–9 kuer hver. De skulle melkes tre ganger om dagen, og det kunne bli 24–25 kuer på hver av oss. Bestyrer Høie mente det ble mer melk hvis en melket tre ganger når kuene sto inne, men hattetu for en jobb. Da var ferdige med morgenmelkingen og vi inn. Klokken var da 6.45 eller

noe mer, og bordene måtte dekkes i all hast, for betjeningen på kjøkkenet, og i spisesalen for pasientene. Betjeningen spiste kl. halv sju og pasientene kl. åtte. Betjeningen besto av bestyrerinne, bestyrer, kokke, pike og sykepleierske. Dessuten var det en sveiser, og som regel to gårdsgutter. Pasientene bodde sammen, tre eller fire på hvert rom, dessuten hadde vi en hel familie på 12 stykker, samt seks pasienter som bodde i bryggerhuset, i alt var vi vel omkring 50 personer.

I bryggerhuset var det brede trehvite bord over alt, og de skulle skures skinnende hvite med grønnsåpe. Hver fredag satte vi en stor brøddeig kl. 9.00 om morgenen og bakte den ut til mange store brød kl. 14.00. Det skulle vare uken ut, for det ble aldri kjøpt noe brød. Brødbakingen foregikk i kjelleren, og vi var to om den. Bestyrerinnen var alltid med. Jeg lærte Petrine Høie å kjenne etter hvert, og hun var et alle tiders menneske å ha med å gjøre. Hun var

mild, god og snill og som en mor for oss alle, både betjening og pasienter. Da jeg ble riktig godt kjent med henne, fortalte jeg henne hva slags inntrykk jeg fikk av henne da jeg møtte henne i trappen første gangen. Da storlo hun og fortalte det til sin mann, som også hadde mye moro av det. Petrine var stillferdig, men hun kunne være med på moro også. Hun var dessuten til å stole på og trøste seg til. Hun var flink i matlaging, baking og slakt ikke minst, og hun satt trofast ved symaskinen og sydde undertøy til de gamle. Lappet og stoppet.

Da påske og jul kom var det store forberedelser med baking og slakt. Det ble som regel slaktet to til tre griser og en stor okse. Tre 50-literer med medister var noe å ta fatt på, med steking og brasing og hermetisering på glass, eller fem liters pølsespann med fettlokk og parafinvoks over, slik at de kunne holde seg i det uendelige. Fryser eller kjøleskap fantes ikke. Det kunne bli sent på kvelden, både ti og elleve, men det fantes ikke noe som het overtid. Ellers varte arbeidsdagen fra kl. halv seks om morgenen til åtte om kvelden. Men dagene gikk fort, fordi alt gikk med liv og lyst, og jeg kan ikke huske at vi var noe særlig slitne.

Vi hadde fri tredje hver søndags ettermiddag fra kl. tre, ikke så mye, men vi var fornøyd med det. Når sykepleiersken hadde fri, hadde jeg stellet av de gamle. Det syntes jeg var morsomt, for jeg hadde alltid likt gamle mennesker og har hatt mye hygge med dem. Spesielt husker jeg en Kristen Gulbrandsen i tredje etasje. Han satt som regel i sengen eller ved bordet slik at han gjennom vinduet kunne følge

med i det som skjedde på gårdsplassen. Han hadde alltid hvit topplue og hvit nattdrakt, ellers var han ikke påkledd. Han hadde vært kjøpmann i Moss. En søndags ettermiddag jeg var oppe med kaffe til ham, sier han: «så pene sko du har. Det har ikke jeg hatt på meg på 30 år.» Han hadde gitt opp alt sammen da han var 40 år. Av og til kunne han spørre meg etter kandissukker som var livretten hans av søtsaker. Det var forresten flere gamle som var glad i det, og vi jentene pleide rent privat å sørge for at vi hadde litt i lommen. For 50 øre kunne vi få en pose på et halvt kilo eller kanskje var det mer.

Skulle vi gjøre rent på rommet til Gulbrandsen, og han satt i sengen, satt han der sta, slik at vi måtte løfte både ham og sengen. Men han fulgte godt med i aviser og det som foregikk. En søndag jeg hadde vært med i et skirenn i Trømborg og var så heldig å vinne, hadde han sett det i avisen og var levende interessert i hva jeg hadde fått i premie.

En annen pasient jeg husker godt var Aron Andersen, eller «Svenske-Aron», et klengenavn han hadde fått for han kom til hjemmet. Aron var vår trofaste vedbærer, både på kjøkkenet, i salen og på alle rommene. Han hadde moro av å erte og bråke med de andre gamle. Inger Hellebekk fra fjella, som vi kalte henne, spaserte rundt med kjepp ute i gården, stor, kraftig og baus. Da fant Aron sitt snitt til å gå opp i vedhaugen og gale hane. Inger ble så sint og arg, gikk rundt vedhaugen og slo med kjeppen. Desto mer moro hadde Aron, som svingte seg rundt i vedhaugen og gol videre. Aron og Johan Hansen, som også hadde klengenavnet «Tasken»,

hadde for vane å sitte oppe hele natten ved helgetider og se ut av vinduene. Da var alltid vi jenter ute på et eller annet. Og nåde den jenta som kom i følge med en gutt. Da ble det huskestue, og vi fikk gjennomgå verre. Da hverken snakket han til oss, eller så oss på flere dager etterpå.

Våren var en travel tid. Da var det storrengjøring over hele huset. Først skulle de store svartovnene pusses skinnende blanke. Et par av de kvinnelige pasientene kunne hjelpe oss litt, men ellers var det ingen ekstrahjelp. Når sommeren kom måtte vi ut å sette poteter og luke kålrot. Deretter var det slåttetid, og det var hardt. Selv hadde jeg jobben med å trå høy. Vi kunne kjøre inn 50–60 hestelass om dagen, og det var å hoppe fra den ene vogna til den andre. Fossum slo alle rekorder når det gjaldt høy, og jeg kan huske at en av naboene pleide å komme innom hver kveld for å høre hvor mange lass vi hadde fått inn. Det

virket som han ikke alltid likte det han hørte!

Jeg husker bestyreren ønsket seg pent vær i to eller tre uker, så vi kunne få mye godt høy. Selv ønsket jeg nok at det kunne regne av og til for å få sluppet av litt. Svetten strirant av oss hele dagen i den stekende varmen, men noen regndråper kom det ikke. Vi hadde med oss et spann med sur melk og isklump i ut på jordet, men det var ingen som hadde tid til å slukke tørsten. Jeg tråkket og hoppet fra den ene vogna til den andre til jeg kjente blodsmaken i munnen, og da middagen kom, orket jeg simpelthen ikke å spise. Jeg la meg rett og slett rett ned på bakken til det var å sette i gang igjen. Da vi var ferdige med kveldsstellet og hadde sluppet av litt, spurte bestyreren om vi ville kjøre inn opprak av høy, som det het, med Jegerhesten. Å kjøre med Jegerhesten var det morsomste jeg visste, det var jeg vant til hjemmefra hos bestefar.

Klesvask var det hver tirsdag for

betjeningen og onsdag og torsdag for pasientene. Klærne ble gnudd på en vaskefjøl i en trestamp og kokt i en stor bryggepanne i kjelleren. Den ble det fyrt med ved under, og Aron var også her vår trofaste vedbærer.

Det var også skikk og bruk å ta i mot gravide kvinner på pleiehjemmet på den tiden, særlig ugifte mødre. Vi hadde et ledig rom i tredje etasje stående til dem. Jordmora kom som regel om natta, uten varsel, og banket på

Eidsberg kommune

Ved Eidsberg pleiehjem er stillinger ledige for bestyrerinne og bestyrer. Som bestyrerinne søkes off. godkjent sykepleier. Hjemmet har 17 pleiehjems plasser.

Lønn etter kl. 12 og med bestyrertillegg etter overenskomsten. Som bestyrer for pleiehjemmets gård — «Fossum» — søkes en driftig erfaren og selvstendig mann. Gården har ca. 290 da. åkermark. (inkl. kulturbeite) og 650 da. skog. Moderne driftsbygninger og maskinpark og god besetning. Allsidig drift med hovedvekt på melkeproduksjon. Til stillingen hører god familiebolig. Stillingen lønnes etter lønnskl. 12. Det ønskes helst nsatt et ektepar i stillingene.

Arbeidstakere ansettes i kommunen på de vilkår som fremgår av lover, reglement og gjeldende tariffavtaler. De som blir nsatt må fremlegge helseattest av ny dato.

Skriftlig søknad med utførlige opplysninger, oppl. om referanser, samt attestkopier som ikke returneres sendes Eidsberg formannskap, 1850 Mysen. Søknadsfristen er forlenget til 8/3 1971. De som har sendt søknad tidligere, behøver ikke å

Eidsberg kommune avretter etter ny bestyrer på Eidsberg pleie-

vinduene hos oss jentene. Da fór vi opp i en fei og fylte den store bryggepanna på kjøkkenet med varmt vann. Det var nesten alltid hastverk, og det hendte også at vi jenter måtte være med på det hele, men det gikk alltid bra.

Da halvannet år var omme, ville jeg si opp, men det ville ikke bestyrerparet være med på. Jeg forlangte 10 kroner mer i måneden for å bli, og etter at bestyreren hadde lagt hardt press på styreformannen fikk jeg det. Lønningen ble utbetalt hvert kvartal, og dessuten hadde vi fri losji og trygdekasse. Jeg syntes den gangen at det var mange penger å ta i mot når kvartalet var over.

Om vinterkveldene, når vi var ferdig med arbeidet, og ikke hadde annet å gjøre, var gjerne sykepleiersken og jeg oppe i bryggerhuset og spilte whist med gårdsguttene. Palma og jeg spilte sammen, og da vi hadde gode kort, tro vi hverandre på beina. Dermed vant vi som regel mest, noe som irriterte guttene, men de oppdaget ikke trikset vårt.

Etter nok et halvannet år sa jeg opp igjen og ba om attest. Men det gikk ikke så lett denne gangen heller, for nå skulle kokka slutte for godt, og Petrine ville at jeg skulle ta over kokkejobben som var lønnet med 55 kroner måneden. Dette var fristende, og ettersom jeg hadde gått et fem måneders kurs i matlaging hjemme på Løten i 1932, tok jeg sjansen. Den gang var det, som sagt, å lage mat på svartovnen, og det som skulle lages til mat måtte håndmales på en kjøttkvern. Skulle en lage spekepølse måtte en først håndmale råstoffet og deretter håndstappe pølsene med et lite horn, et forferdlig arbeide. Men jeg stortrivdes med kokkejobben, og hadde mange

fine og rike opplevelser sammen med betjeningen. Tiden fløy hastig allerede.

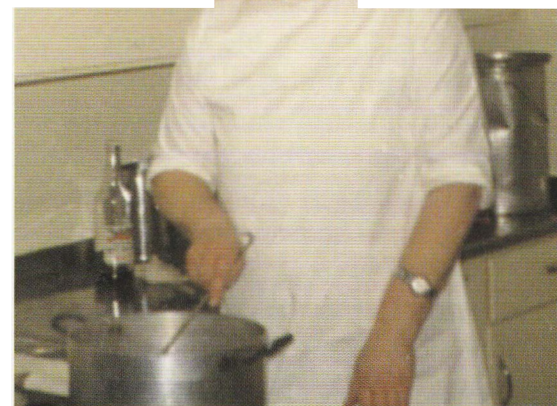
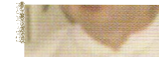
Det hendte av og til at vi jentene kunne gå på fest i Skytterhuset på vinterkveldene, og det var mye moro på Gran. Men den lange veien fra Fossum til Eidsberg stasjon gjennom tykke skogen var jeg lei. Omtrent midtveis lå en rødmalt stue som jeg hadde spesielt skrekk for. En gang jeg ikke var helt frisk måtte jeg gå hjem alene litt tidlig på kvelden. Det lyste så vidt fra et lite vindu med rullegardiner, antagelig fra en parafinlampe, og jeg syntes det var noe så nifst før jeg kom meg forbi stua. Jeg fikk aldri vite hvem som bodde der heller. Jeg fortalte bestyrerinnen om den røde stua ved veien, og Petrine ertet meg med den. «Der kommer du til å bo når du gifter deg», sa hun. Omsider fikk jeg vite at stua hadde det merkelige navnet Snippen. Etter vel fire år giftet jeg meg, og det rare var at vi kjøpte den rødmalte stua ved veien som jeg var så redd for. I huset bodde et helt ufarlig kvinnemenneske som forresten bodde hos oss i flere år. Vi bor der den dag i dag og trives med stedet.

Jeg hadde stadig kontakt med pleiehjemmet, og Petrine og en par av pasientene kom gjerne og besøkte meg en gang i blant. Det var besynderlig stor stas for de to barna å se når hun kom på besøk. Så snart de fikk se henne, løp og danset de henne i møte, for hun hadde bestandig med noe godt til dem. Petrine var glad i barn og barna i henne. Det var bare synd hun ikke hadde noen selv.

Etter at barna ble voksne, havnet jeg atter på pleiehjemmet. Den daværende bestyrerinnen, Signe Skarpholt, kom til meg en dag og spurte om jeg kunne

vikariere som kokke til de fikk en ny. Det hadde jeg lyst og anledning til, og det ble igjen mange rike og koselige år sammen med de gamle og betjeningen. Det var i 1965 jeg begynte andre gangen, og jeg var der i seks år inntil jeg ble rammet av sykdom. Det var trist for jeg likte meg fremdeles godt på pleiehjemmet, sier Solveig Melleby.

Og hun legger til: «Jeg kan trygt anbefale Eidsberg pleiehjem, eller Fossum aldershjem, som det nå heter, som et godt hjem for dem som ikke klarer seg selv. Det vet jeg av egen erfaring.»

Solveig ved grytene på Eidsberg pleiehjem.

Epilog

I februar 2012 ble Fossum bofellesskap nedlagt og beboerne og betjeningen flyttet til egen avdeling på Edwin Ruuds omsorgsenter; Fossumkroken.

Linjearbeider

Ved Eidsberg Elverk er ledig fast stilling som linjearbeider. Den som ansettes, skal delta i arbeide med nyanlegg og vedlikehold av linje- og kabelnett. Det er en fordel om søkeren har erfaring i snekkerarbeide.

Stillingen lønnes etter det offentlige regulativ l.kl. 8 med begynnerlønn f. t. kr. 22.450,— pr. år, stigende til kr. 26.920,— etter 8 år.

Etter ytterligere 8 år stiger lønnen til kr. 28.170,— pr. år. Søkere med allsidig praksis vil kunne tilstås antesiperte alders tillegg.

Stillingen innlemmes i den kommunale pensjonskasse med egeninnskudd 2% av lønnen.

Ansettelsen skjer på de vilkår som framgår av lover, reglement og gjeldende tariffavtaler.

Søkere bør være under 35 år og må på forlangende kunne framlegge tilfredsstillende helseattest.

Søknad med opplysning om tidligere praksis, sendes innen 15. mars til Eidsberg Elverk, 1850 Mysen.